

องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
อุดรธานี เขต 2

Innovative Leadership Components of Teacher Under Office of Udonthani Primary
Education Area 2

สุริยา สรวงศิริ (Suriya Suangsiri)* ดร.สิทธิชัย สอนสุภี (Dr.Sittichai Sonsupee)**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 เป็นการวิจัยเอกสารดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู จำนวน 10 แหล่ง โดยเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่ตั้งแต่ร้อยละ 60 เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ 2) ยืนยันองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามกรอบที่ได้สังเคราะห์จากเอกสาร โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยและบริหารการศึกษา จำนวน 5 คน โดยใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 มี 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม มี 2 ตัวชี้วัดได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมและการนำวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ 2) การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การติดต่อสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ และการมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 3) การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม มี 3 ตัวชี้วัดได้แก่ การมีนวัตกรรมการสอน การมีระบบพี่เลี้ยง และการจัดสภาพแวดล้อม 4) การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การคิดริเริ่ม การคิดยืดหยุ่น และการคิดแบบบูรณาการ

ABSTRACT

This research aims to study components of innovative leadership of teacher under office of Udonthani primary education area 2. Using documents research on 2 steps are 1) study 10 documents about Innovative Leadership for synthesis the components of Innovative Leadership, and 2) confirm the components by the 5 experts in research and educational administration. The research found that:

The Innovative Leadership of Teacher Under Office of Udonthani Primary Education Area 2. Consisted of 4 main elements include: 1) Innovation vision have 2 indicators which are establishing an innovative vision and implementing that vision. 2) Innovative networks has 3 indicators which are building a professional learning community, constructive communication and participation in operations. 3) Creating a creative atmosphere has 3 indicators which are teaching innovation, mentoring system and environment arrangement. 4) Innovative thinking has 3 indicators which are initiative thinking, flexible thinking and integrated thinking.

คำสำคัญ: องค์ประกอบ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ครู

Keywords: Components, Innovative leadership, Teacher

*นักศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาคุณภาพการศึกษา คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาคุณภาพการศึกษา คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี(พ.ศ.2561-2580) ได้วางแนวไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” อันจะนำไปสู่ความสุขของคนไทยทุกคน อีกทั้งยังเป็นแผนแม่บทหลักในการพัฒนาประเทศตลอดจนถือเป็นส่วนสำคัญในการถ่ายทอดเป้าหมายและประเด็นยุทธศาสตร์ของยุทธศาสตร์ชาติลงสู่แผนปฏิบัติการ จะมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชาติ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2561) หลักการสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560- 2564) คือ “ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรม ทั้งนี้จุดเน้นประการหนึ่งคือการพัฒนา นวัตกรรมและการนำนวัตกรรมมาใช้ขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติเพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศ โดยจะมุ่งเน้นการ นำความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) กระทรวงศึกษาธิการภายใต้วิสัยทัศน์ “กระทรวงศึกษาธิการวางระบบเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรมมีงานทำ มีอาชีพ และเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง” ของแผนยุทธศาสตร์ กระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ.2563-2565) ได้มีกลไกการส่งเสริมพลังทางสังคมให้เข้ามาร่วมและสนับสนุนทรัพยากรโดยรูปแบบพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative Leadership) เป็นสมรรถนะสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูจะต้องมี เพื่อสร้างความตระหนักและปรับเปลี่ยนทัศนคติ รวมทั้งความสามารถในการเปลี่ยนแปลงตนเองเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมสามารถเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ มีกรอบการทำงานที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมที่สามารถนำความคิดสร้างสรรค์นำไปเปลี่ยนแปลงเป็นการกระทำเพื่อให้เกิดประโยชน์กับสถานศึกษา ครูจะต้องเรียนรู้ และปรับเปลี่ยนทัศนคติให้เป็นผู้นำเชิง นวัตกรรม โดยคำนึงถึง 2 ประเด็นหลัก คือการนำวิธีการใหม่มาใช้เพื่อให้เกิดภาวะผู้นำและการเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ มุ่งเน้นการสร้างบรรยากาศในการทำงานที่เอื้อต่อการเกิดนวัตกรรม อีกทั้งยังเป็นการนำความคิดเชิงนวัตกรรมมาช่วย แก้ปัญหาและสร้างสรรค์นวัตกรรมต่างๆ ในองค์กร นอกจากนี้ผู้นำเชิงนวัตกรรมมีหน้าที่หลักในการเปลี่ยนวัฒนธรรม องค์กรไปสู่วัฒนธรรมนวัตกรรมอีกด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 2 มองว่าครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนา อีกทั้งการจัดการศึกษาในปัจจุบันต้องมีการเตรียมคนทำงานสู่สังคมแห่งนวัตกรรม บุคคลไม่ว่าจะประกอบอาชีพใดทุกคนต้องเป็น บุคคลที่พร้อมจะเรียนรู้นวัตกรรมใหม่ โดยทำงานที่ใช้ความรู้และทักษะใหม่อย่างต่อเนื่อง พร้อมพัฒนางานที่รับผิดชอบต่อ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย ซึ่งทักษะสำคัญที่ทุกคนต้องตระหนักและนำมาใช้คือ ทักษะการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้การศึกษาเกิดคุณค่าต่อตัวผู้เรียนต่อสังคมในทางสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ และสามารถแข่งขันกับนานาชาติประเทศได้ การพัฒนาศักยภาพของครูให้มีทักษะดังที่กล่าวมาถือเป็นภารกิจสำคัญของ หน่วยงานเพื่อสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 2 จึงได้กำหนดให้ครู จะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยอย่าง ยั่งยืน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 2, 2563)

การพัฒนานวัตกรรมเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้ทุกองค์การสร้างจุดยืนที่ แข็งแรงเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม โดยมี เป้าหมายอยู่ที่ความอยู่รอด การเจริญเติบโตนี้จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารมืออาชีพในการทำให้กิจการดำเนินไปด้วยดี และ บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและความก้าวหน้า ทางเทคโนโลยีเป็นไป อย่างรวดเร็วอย่างไร้พรมแดน และกระทบกระเทือนไปทุกกิจการ ไม่เว้นแม้แต่ด้านการจัดการศึกษาที่จำเป็นต้องอาศัย

ผู้บริหารมืออาชีพ จึงจะทำให้การบริหารการศึกษาประสบความสำเร็จเป็นไปอย่างต่อเนื่องตามแนวทางที่พึงประสงค์ (ธีระ รุณเจริญ, 2557) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความสำคัญกับสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ซึ่งจะส่งผลให้สามารถปฏิบัติงานให้ได้ นวัตกรรม หรือสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา สามารถพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพบนฐานของการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา ซึ่งผู้นำที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการสร้าง พัฒนาและเป็นแรงผลักดันสำคัญให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา ก็คือผู้บริหารสถานศึกษานั้นเอง ซึ่งหากผู้บริหารสถานศึกษาไม่มีคุณลักษณะ หรือมีทักษะ ความเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมแล้ว ก็จะทำให้การขับเคลื่อนนโยบายเพื่อก้าวไปสู่เป้าหมายได้ยากยิ่งขึ้น (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2560) สอดคล้องกับ Arlene Pagaura (2020) ได้ศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนในฟิลิปปินส์ : ผลกระทบต่อการจัดการศึกษา พบว่าความเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21 ความสำเร็จขององค์กรใดๆ ขึ้นอยู่กับประเภทของผู้นำในการจัดการเสมือนหางเสือของสถานศึกษาคุณลักษณะของ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการสร้างนวัตกรรมของครู หรือสร้างเกณฑ์ประเมินภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู ยังสามารถนำ องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูที่เป็นผลจากการวิจัยไปใช้เป็นประโยชน์ในด้านการกำหนดนโยบายการพัฒนา ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู การติดตามภารกิจ(Monitoring) เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจด้านการประเมินผล (Evaluation) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ซึ่งจะส่งผลเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเอกสาร (Document Research) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยมีขั้นตอนรายละเอียดของวิธีการดำเนินการ วิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร (Document Study) เพื่อทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิง นวัตกรรมของครู จากแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องจำนวน 10 แหล่ง ตามแนวคิดและงานวิจัยของนักวิชาการและนักวิจัย ดังนี้

(1) การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามแนวคิดของนักวิชาการต่างประเทศ 4 แหล่ง ได้แก่ George (2012), Patel (2012), Horth & Vehar (2012) and Miller, Klokgers & Deppen (2012)

(2) การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามแนวคิดของนักวิชาการในประเทศ 6 แหล่ง ได้แก่ ได้แก่ ธรรมธร บุญแก้ว (2563), ฐิตินันท์ นันทะศรี (2563), อนุสรณ์ นามประดิษฐ์และชูชีพ พุทธประเสริฐ (2562), ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2555), สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สพฐ. (2559) และ สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2553)

(3) การสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม โดยการแจกแจงความถี่จากหลายแหล่งข้อมูล และสรุปผลโดยใช้ เกณฑ์ค่าความถี่ตั้งแต่ 6 ขึ้นไป ซึ่งเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 60 ของความถี่ทั้งหมด ประกอบด้วย ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์เชิง นวัตกรรม 2) การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม 3) การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม และ 4) การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม

ซึ่งผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 ไปเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อยืนยันองค์ประกอบในขั้นตอนที่ 2 ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การยืนยันองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 2 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ (1) กลุ่มผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 ท่าน (2) กลุ่มนักวิชาการด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 2 ท่าน และ (3) กลุ่มครูผู้สอน จำนวน 1 ท่าน ซึ่งเป็นผู้ที่เคยปฏิบัติงานหรือมีส่วนเกี่ยวข้องที่สามารถทราบถึงบริบทและมีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 2 และเป็นเชี่ยวชาญทางการบริหารการศึกษา มีประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษา เป็นผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 รวมทั้งมีผลงานวิจัยทางด้านการศึกษาที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำหรือภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อยืนยันองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ได้จากสังเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 โดยการวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยในการประเมินเพื่อยืนยันองค์ประกอบโดยเป็นแบบประเมินแบบตรวจสอบรายการและแบบปลายเปิดเพื่อเสนอแนะแนวคิดเพิ่มเติม

ผลการวิจัย

1. ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู

ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู ซึ่งได้จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศ โดยผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารสู่ตารางการสังเคราะห์องค์ประกอบโดยแสดงในรูปความถี่ และเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่ตั้งแต่ 6 ขึ้นไป ซึ่งเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 60 มาเป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม พบว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม 2) การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม 3) การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม และ 4) การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์ความถี่ขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม	พรชธรร บัญเกื้อ (2563)	จิตินันท์ นันทะศรี (2563)	อนุสรณ์ นามประดิษฐ์และชูชีพ พุทธประเสริฐ (2562)	ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2555)	สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สพฐ. (2559)	สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2553)	George (2012)	Patel (2012)	Horth & Vekar (2012)	Miller, Klokiers & Deppen (2012)	ความถี่
1. วิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			7

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์ความถี่ขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู (ต่อ)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม	ทรรชธร บุญเกื้อ(2563)	จิตินันท์ นันทะศรี(2563)	อนุสรณ์ นามประดิษฐ์และบุชีพ พุทธรประเสริฐ (2562)	เพชรชัย สิมลารัตน์ (2555)	สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา ส.พฐ. (2559)	สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2553)	George (2012)	Patel (2012)	Horth & Vohar (2012)	Miller, Klokgiers & Deppen (2012)	ความถี่
2. การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓			7
3. การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม			✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	7
4. การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม	✓	✓	✓		✓	✓	✓				6
5. การบริหารจัดการความเสี่ยง	✓		✓		✓	✓					4
6. การบริหารจัดการสถานศึกษา				✓		✓		✓	✓		4
7. กำหนดกลยุทธ์ที่มีมุ่งสู่นวัตกรรม			✓		✓					✓	3
8. ภาวะผู้นำ							✓	✓		✓	3
9. การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	✓				✓			✓			3
10. การเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ							✓	✓	✓		3
11. มีอิทธิพลและการประสานงาน								✓			1
12. การสร้างแรงจูงใจในเป้าหมายนวัตกรรม				✓							1
13. ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง					✓						1
14. การมีคุณธรรมจริยธรรม	✓										1
15. การประเมิน				✓							1

ผลการสังเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม พบว่า มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) วิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม มี 2 ตัวชี้วัดได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมและการนำวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ (2) การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การติดต่อสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ และการมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (3) การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม มี 3 ตัวชี้วัดได้แก่ การมีนวัตกรรมการสอน การมีระบบพี่เลี้ยง และการจัดสภาพแวดล้อม (4) การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การคิดริเริ่ม การคิดยืดหยุ่น และการคิดแบบบูรณาการ โดยสรุปผลการสังเคราะห์องค์ประกอบดังแสดงในตารางที่ 2

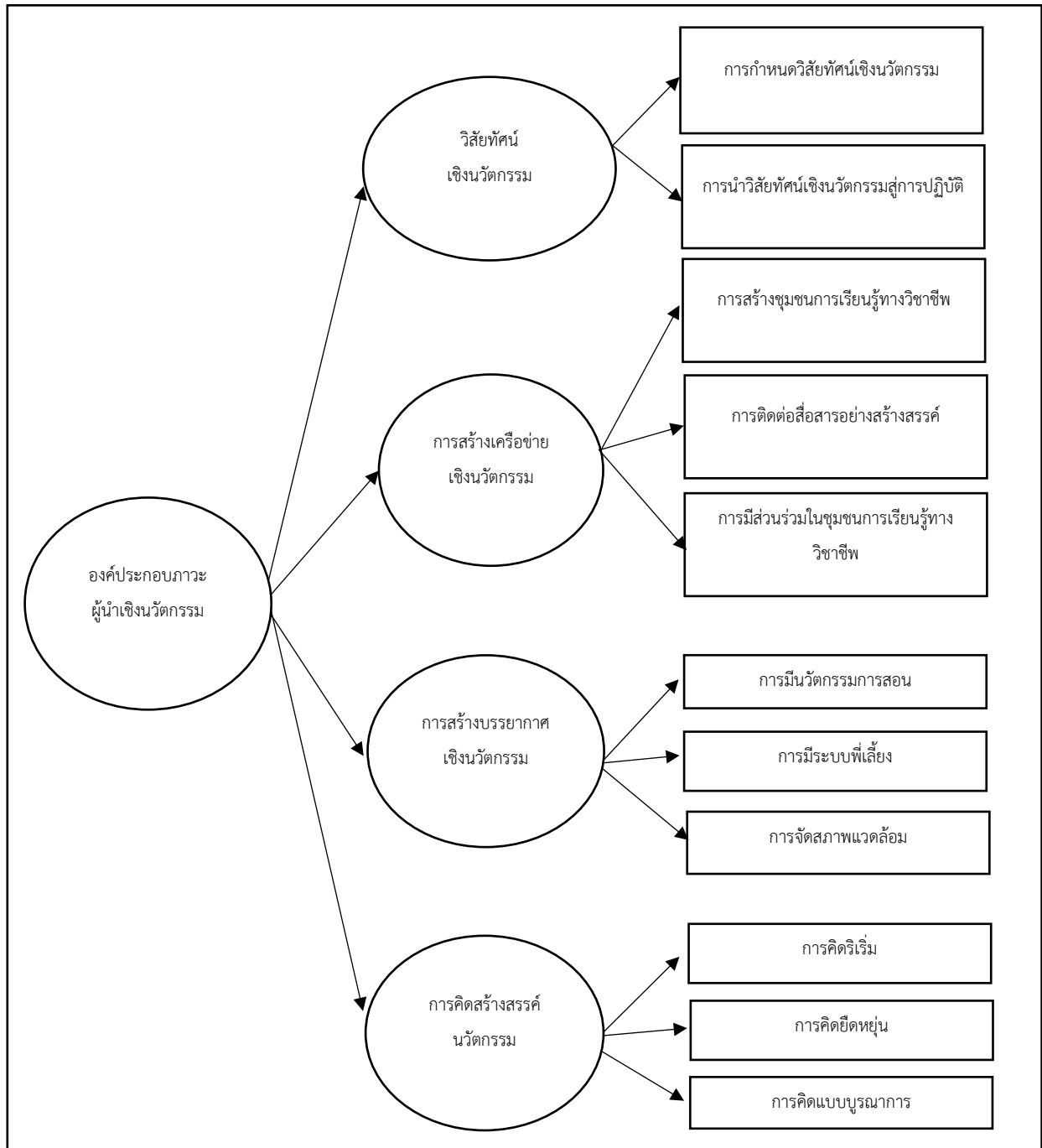
ตารางที่ 2 การสังเคราะห์เนื้อหาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

องค์ประกอบ	นิยามปฏิบัติการ	ตัวชี้วัด
1. วิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม	ทักษะการใช้ความรู้ ในการกระตุ้นโน้มน้าวให้บุคลากรผู้มีส่วนได้เสียร่วมกันวิเคราะห์ จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาปัญหาอุปสรรค มากำหนดวิสัยทัศน์ แล้วนำวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติ ให้บรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้	1) การกำหนดวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม 2) การนำวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ
2. การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม	ทักษะและความสามารถในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแก้ปัญหาร่วมกันโดยการติดต่อสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย	1) การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2) การติดต่อสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ 3) การมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
3. การสร้างบรรยากาศเชิงสร้างสรรค์	ทักษะและความสามารถในการสร้างและใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอน การให้คำปรึกษา และเป็นพี่เลี้ยงในการปฏิบัติงาน มีการพัฒนาจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน ส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมการทำงานที่มีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลสูงสุด	1) การมีนวัตกรรมการสอน 2) การมีระบบพี่เลี้ยง 3) การจัดสภาพแวดล้อม
4. การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม	ทักษะและความสามารถในการคิดริเริ่มสิ่งใหม่ๆ วิธีการใหม่ๆ การคิดยืดหยุ่นหลากหลายรูปแบบ หลากหลายแง่มุม รวมทั้งมีการคิดแบบบูรณาการ ผสานวิธี เพื่อประยุกต์หาวิธีการปฏิบัติงานใหม่ๆ ที่สร้างสรรค์ให้มีความสอดคล้องกับลักษณะงานและบริบท	1) การคิดริเริ่ม 2) การคิดยืดหยุ่น 3) การคิดแบบบูรณาการ

2. การยืนยันองค์ประกอบของการเรียนรู้ดิจิทัล

ผลการยืนยันองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 2 ซึ่งสรุปผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิในด้านความเป็นประโยชน์ เหมาะสม และความเป็นไปได้ พบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู มี 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) วิสัยทัศน์เชิง

นวัตกรรม มี 2 ตัวชี้วัดได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมและการนำวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ (2) การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การติดต่อสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ และการมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (3) การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม มี 3 ตัวชี้วัดได้แก่ การมีนวัตกรรม การสอน การมีระบบพี่เลี้ยง และการจัดสภาพแวดล้อม (4) การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การคิดริเริ่ม การคิดยืดหยุ่น และการคิดแบบบูรณาการ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1. โมเดลองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

การศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 2 ในครั้งนี้ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้องค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่มีความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน สังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 2 พบว่าองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูมี 4 องค์ประกอบหลักได้แก่ 1) วิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม 2) การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม 3) การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม และ 4) การคิดอย่างสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม รวมองค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่มีความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน สังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 2 จำนวน 4 องค์ประกอบหลัก 10 ตัวชี้วัด ซึ่งผลการวิจัยที่ออกมาเช่นนี้เนื่องมาจากในการศึกษา เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมนั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอย่างหลากหลายและรัดกุมร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อยืนยันองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารอีกครั้ง ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้การยืนยันตามที่ได้สังเคราะห์มาและมีการเพิ่มเติมรายละเอียดในประเด็นตัวบ่งชี้บางตัวเพื่อให้ความชัดเจนมากขึ้นและสอดคล้องตามบริบทของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 2 มากขึ้น

จากผลการวิจัยจึงได้องค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นไปตามที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น สอดคล้องกับปวีณา กันถิน (2560) ที่ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมประกอบไปด้วย การมีวิสัยทัศน์สู่การเปลี่ยนแปลง การสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากร การมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีม การมีคุณธรรมจริยธรรม การสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรมและการคิดสร้างสรรค์ตามลำดับ สอดคล้องกับ จูตินันท์ นันทะศรี (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามี 5 องค์ประกอบหลัก 20 องค์ประกอบย่อย 96 ตัวบ่งชี้ จำแนกเป็นการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม จำนวน 19 ตัวบ่งชี้ การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม จำนวน 26 ตัวบ่งชี้ การมีทักษะการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม จำนวน 13 ตัวบ่งชี้ การแสดงบทบาทหน้าที่ เชิงนวัตกรรม จำนวน 18 ตัวบ่งชี้ และการมีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม จำนวน 20 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมาก และองค์ประกอบหลักที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุด คือ องค์ประกอบหลักด้านการแสดงบทบาทเชิงนวัตกรรม สอดคล้องกับ หรรษธร บุญเกื้อ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความต้องการจำเป็นในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาเอกชนตามแนวคิดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่าด้านการบริหารงานวิชาการมีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การวัดและประเมินผลผู้เรียน รองลงมาคือ การพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ ส่วนด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ กิจกรรมส่งเสริมประสิทธิภาพนักเรียน รองลงมาคือ กิจกรรมเสริมหลักสูตร เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การส่งเสริมแก่ผู้เรียนในด้านความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการสร้างนวัตกรรมมีความต้องการจำเป็นสูงสุดในทุก ๆ ด้าน สอดคล้องกับ Allan Lee (2019) ทำการศึกษาความเป็นผู้นำความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม: การทบทวนอภิमानวิเคราะห์ พบว่าผู้นำเชิงคิดสร้างสรรค์และผู้นำเชิงนวัตกรรมของพนักงาน ต้องมีการเสริมสร้างศักยภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างนโยบายที่ทันสมัยเกี่ยวกับการนำไปปฏิบัติสู่ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมต่อไป สอดคล้องกับ Raechel French and Wesley Imms (2020) ทำการศึกษารณศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนจากห้องเรียนแบบดั้งเดิมสู่นวัตกรรมสภาพแวดล้อมการเรียนรู้: เกิดใหม่กลยุทธ์สู่ความสำเร็จ ผลการศึกษาพบว่าปัจจุบันโรงเรียนหลายแห่งกำลังเปลี่ยนห้องเรียนแบบเดิม ให้ความสำคัญ

ยึดหยุ่นรองรับความเป็นไปได้ในการเรียนการสอนที่หลากหลาย โรงเรียนเหล่านี้มองเห็นอนาคตที่มีการจัดการเรียนการสอนทางวัฒนธรรมและพื้นที่นวัตกรรมซึ่งจะส่งผลกระทบต่อนักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เชิงลึก อย่างไรก็ตามโรงเรียนเหล่านี้หลายแห่งล้มเหลวเนื่องจากมีโครงสร้างขององค์กรและวิสัยทัศน์ที่มุ่งหวังยังไม่เอื้ออำนวยให้เกิดการสร้างนวัตกรรม จากการศึกษาวิจัยกรณีศึกษาของโรงเรียนทั้ง 4 แห่งในออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ทำให้เห็นว่า การกระจายอำนาจสู่โรงเรียนและการเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดลักษณะร่วมกันของสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้, วัฒนธรรมองค์กร, โครงสร้างองค์กร, การมีกลยุทธ์ร่วมกัน จะทำให้เปลี่ยนห้องเรียนจากแบบดั้งเดิมไปสู่นวัตกรรมที่ประสบความสำเร็จได้ สอดคล้องกับ Arlene Pagaura (2020) ได้ศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนในฟิลิปปินส์: ผลกระทบต่อการจัดการศึกษา พบว่าความเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21 ความสำเร็จขององค์กรใดๆ ขึ้นอยู่กับประเภทของผู้นำในการจัดการเสมือนทางเสื่อของสถานศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาใน 4 มิติ ได้แก่ การวิสัยทัศน์ การสร้างทีม การสร้างความสัมพันธ์และการจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งผลการศึกษานี้สามารถเป็นแนวทางสำหรับผู้วางแผนการศึกษาได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในสังกัดอื่น เช่น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2
3. ควรใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนา โดยการศึกษาแบบพหุกรณีศึกษาที่เกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). **คู่มือการประชุมเชิงปฏิบัติการชี้แจงแนวทางการดำเนินงานโครงการ**
โครงการสานพลัง ประชาธิปไตย ด้านการศึกษาพื้นฐานและการพัฒนาผู้นำ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุ
สภาลาดพร้าว.
- _____. (2563). **แผนยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ(พ.ศ.2563-2565)**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุ
สภาลาดพร้าว.
- ฐิตินันท์ นันทะศรี. (2563). **การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด**
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎี
บัณฑิตสาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ธีระ รุญเจริญ. (2557). **ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา เพื่อปฏิรูป**
รอบ 2 และประเมินภายนอกรอบ 3. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง.
- ปวีณา กันถิน. (2560). **ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่**
การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
บริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2555). **CCPR โมเดล กระบวนทัศน์ใหม่ของผู้บริหารสร้างสรรค์และผลิตภาพ**.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 2. (2563). **แผนพัฒนาการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 2 ระยะ 3 ปี (พ.ศ.2563-2565)**. อุดรธานี : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ.2560 – 2564**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2561). **ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี(พ.ศ.2561-2580)**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สพฐ. (2559).**หลักสูตรพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา โครงการโรงเรียนประชารัฐ**. กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2553). **การจัดการนวัตกรรมสำหรับผู้บริหาร ฉบับปรับปรุง (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. กรุงเทพฯ: กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สุกัญญา แชม้ช้อย. (2560). **การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล**. พิษณุโลก: พิษณุโลกดอทคอม.
- หรรษธร บุญเกื้อ. (2563). **ความต้องการจำเป็นในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาเอกชนตามแนวคิดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักเรียน**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุสรณ์ นามประดิษฐ์และชูชีพ พุทธรประเสริฐ. (2562). **รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนในเครือสารสาสน์.วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 59(1) : 98-120.**
- Allan Lee. (2019). Leadership creativity and innovation: a meta-analytic. **European Journal of Work and Organizational Psychology**, 29(1) : 1-35.
- George. (2012). Innovation for inclusive growth : Towards a theoretical framework and a research Agenda. **Journal of Management Studies**, 49 (4), 661-683.
- Horth, D. M. & Vehar, J. (2012). **Becoming a leader who fosters innovation**. Baffles : Guildford & King Lynn.
- .Miller, Klockgiers & Deppen. (2012). **Diffusion of innovations**. New York: Simon & Schuster.
- Pagaura, A. (2020). **Innovative leadership attributes of school administrators in the Philippines: Implications for educational management**. Philippines : Bukidnon State University.
- Patel. (2012). Evolutionary crossroads in developmental biology. **Development**, 139 (11), 2637-2638.
- Raechel French and Wesley Imms. (2020). Case studies on the transition from traditional classrooms to innovative learning environments: Emerging strategies for success. **Improving Schools: SAGE Journals**, 23(2), 175–189.